

Ide tartozik az **Európai CE** minősítés, a munka- és tűzvédelmi minősítések, nem beszélve a környezetvédelmi engedélyekről, hiszen a műanyagok feldolgozása során különböző gázok szabadulnak fel, a károsanyag-kibocsátásunknak pedig természetesen belül kell maradniuk a törvény által megszabott határértékeken, sőt ezt a minimálisra kell csökkenteni. Tökéltre kell tehát fejlesztenünk a szűrőrendszereket, pontosan meghatározni a kötelező karbantartási feladatokat, amelyeket időről időre el kell majd végezni. Körülbelül egy év múlva érhetünk ennek a folyamatnak a végére. Ezután viszont a technológia bárhol bevethető lesz, mivel az alkatrészek és a felhasznált segédanyagok is olyanok, amelyek bárhol a világon könnyen beszerezhetők.

Mennyi hulladékot tudnak így feldolgozni?

A tervek szerint óránként 400 kilogrammot. Olyan működési modellben gondolkodunk, amelyben a helyi önkormányzat bérlői tőlünk a rendszert, környezetvédő aktivisták segítségével gyűjtjük be a hulladékot egy kisebb területről és a helyi közösség igényei szerint döntjük el, hogy a feldolgozott hulladékból mondjuk kerékpárút vagy épp hajókikötő oszlop készüljön. Az ilyen rendszerekre egyre nagyobb szükség van például a Holland Antillákon. Crowd funding alapon szeretnénk majd pénzt teremteni arra, hogy finanszírozzuk a szigetekre telepített konténereket és az ott dolgozók bérét.

A magyarok számára nem lesz népszerű, amit mondok, de a címzettek egész másképp reagálnak egy crowd funding felkérésre, ha az e-mail címünk nem .hu-ra, hanem .nl-re végződik. Mit tegyék, ha egyszer így működik jelenleg a világ? Ha tenni akarunk valamit a környezetünkért, akkor ehhez a világhoz kell alkalmazkodnunk. A környezetszennyezés nem ismer országhatárokat, ezért van szükség minél több környezettudatos cégre. Mit sem ér egyetlen biokertészet, ha minden oldalról gyárak veszik körbe.

Hogyan jött a képbe a divat, a táskák és kiegészítők gyártása?

Az emberiség jó 50 éve gyárt műanyagokat és csak most kezdünk el foglalkozni azzal, hogy mihez kezdjük a temérdek hulladékkal? Az ezredforduló óta minden autóban kötelező tartozék a légszák, a komolyabb kivitelű járművekben ráadásul nem csak kettő van belőle, hanem legalább tíz. Az újabb generációs légszákok nitroguanidint vagy hasonló, kevésbé érzékeny robbanóanyagokat tartalmaznak, de a régi típusú légszákok mind egyikében jónéhány, egyenként több köbcéntiméternyi nátrium-azidot tartalmazó kapszula található. Ezek robbantják fel a légszákokat, amikor az autó karambolozik, de ugyanezt az anyagot használták a repülőgépek felfújódó mentőcsúszdáiban is. Ez egy igen veszélyes, mérgező anyag, ha valakinek a bőrére kerül, fél órán belül meghalhat. Abba pedig belegondolni is rossz, hogy

Vervolg van blz. 49

Er komt steeds meer behoefte aan dit soort systemen, bijvoorbeeld op de Nederlandse Antillen. Crowd funding moet ervoor zorgen dat onze containers naar de Antillen kunnen worden verscheept en de lonen van de medewerkers ter plekke worden betaald. Het klikt misschien niet leuk voor mijn landgenoten, maar er wordt op een crowdfunding-mailcampagne heel anders gereageerd als onze websitenaam op .nl eindigt dan op .hu. Ik kan er ook niets aan doen, dat het nu eenmaal zo werkt in de wereld.

Trendy tas van hergebruikte airbag

mi történik, ha egy ilyen kapszula megsérül és a tartalma a tengerbe vagy folyóvízbe kerül.

Hogyhogy nem árt azoknak, akiknek egy koccanáskor aktiválódik légszákjuk?

Ha a légszák szabályosan robban fel, akkor a nátrium-aziddal együtt más anyagok kémiai reakcióba lépnek és semlegesítik a mérgező anyagot, így a levegőbe egy ártalmatlan keverék kerül. Viszont képzeljük el, milyen tragédiát jelenthet, ha egy autóbontóban a kapszula nem szabályosan robban fel, hanem csak megsérül, így a semlegesítő anyag a helyén marad, a nátrium-azid viszont kiszivárog. Mi kifejlesztettünk egy szintén konténerbe integrálható rendszert, amellyel 32 légszák-patront tudunk szabályosan, biztonságosan, ellenőrzött körülmények között felrobbantani. Ezután a légszákok fém és műanyag alkatrészeit elkülönítjük és mehet a szállítmány újrafeldolgozásra. No de mit kezdünk magával a légszákkkal?

Kreatív ötletgazdákat kértünk fel, hogy megtervezzenek egy minőségi táska-kollekciót, amelynek darabjai nem kaphatók minden boltban, csak a webshopon keresztül. Ezzel maguk a vásárlók támogatják a környezetvédelmi projektjeinket, hiszen a bevételeink jelentős részét vissza fogjuk fordítani a technológia fejlesztésére. Ezt hangsúlyosan meg is jelenítjük a kampányainkban, hogy a vevőink érezzék, jó ügyet szolgálnak. Elsőként az európai piacra koncentrálnak, de már kaptunk érdeklődő leveleket az Egyesült Államokból és Kanadából is. ■

Als je iets wil doen voor het milieu dan moet je aanpassen. Milieuvuiling kent geen grenzen en daarom is er steeds meer behoefte aan milieubewuste bedrijven. Je hebt niets aan biologische tuinbouw als er allemaal vervuilende fabrieken om de akker heen staan.

Hoe kwam u op het idee iets met mode te gaan doen en van die hippe tassen te laten maken?

Al vijftig jaar lang produceert de mensheid plastic en pas nu is men bezig met de vraag wat te doen met de gebruikte kunststof. Sinds de eeuwwisseling zitten er in elke auto verplicht een of meer airbags, in bijzondere modellen soms zelfs wel tien. In de nieuwste modellen airbags zit de stof nitroguanidine of soortgelijke minder gevoelige exploderende stoffen, maar de oudere modellen bevatten allemaal een aantal capsules met natriumazide, soms meerdere kubieke centimeters groot. Natriumazide zorgt bij een botsing van de auto voor het opblazen van de airbags en ook wordt de stof gebruikt in opblaasbare glijbanen voor noodsituaties bij vliegtuigen. Natriumazide is een zeer gevaarlijke giftige stof. Als je dat op je huid krijgt kun je binnen een half uur al dood zijn. En het is al helemaal benauwend te denken aan wat er zou kunnen gebeuren als zo'n capsule beschadigd zou raken en de inhoud ervan in zee of ander oppervlaktewater terecht zou komen.

Hoe kan het dat je er geen last van hebt, als de airbag zich bij een botsing opblaast?

Als de airbag zich middels een geregeld explosie opblaast, komen er behalve het natriumazide ook andere stoffen vrij die de giftige werking van natriumazide neutraliseren waardoor er alleen een onschuldig mengsel overblijft. Het zou een regelrechte tragedie zijn als zo'n capsule bij een autosloperij beschadigd raakt en de hulpstoffen onaangeroerd blijven, waardoor de capsule ongecontroleerd ontploft en het natriumazide ontsnapt. Om dit te voorkomen hebben wij een geïntegreerd systeem ontwikkeld, ook weer in een container, waarmee het mogelijk is 32 airbagpatronen op geregeld, veilige en gecontroleerde wijze te laten ontploffen. Vervolgens worden de metalen en kunststofonderdelen van de airbag gescheiden en kan het materiaal worden gerecycled. Maar wat moeten we met de airbag zelf?

Tja, we hebben een paar creatieve ontwerpers gevraagd voor ons een collectie designtassen te ontwerpen, waar de airbag in wordt verwerkt. Deze zijn niet in de winkel te koop, maar alleen via onze webshop. Mensen kunnen op die manier onze milieuprojecten steunen, want een groot deel van de opbrengst wordt besteed aan technologische ontwikkeling. Dit laten wij ook zien in onze PR-uitingen waardoor klanten een positief gevoel krijgen en weten dat zij iets bijdragen aan de goede zaak. We richten ons nu eerst op de Europese markt, maar er is ook al interesse vanuit de Verenigde Staten en Canada. ■

Sorozatunkban, amelyben Erdély azon tájegységeit mutatjuk be, amelyek vagy azért érdekesek, mert ott él a legtöbb magyar vagy a magyar kultúra történetében fontos szerepet játszottak, most Kalotaszeg kerül sorra.

Kalotaszeg

Kalotaszeg egyszerre földrajzi fogalom és néprajzi táj. Erdély azon vidékeinek egyike, ahol a mai napig a magyarok alkotják a lakosság döntő többségét. A vidék kb. 40 falva tisztán vagy többségében magyar és csak kevés román többségű. Bár kisebb különbségek előfordulnak szomszédos falvak között is, mégis az egész régiót egy egységes népi kultúra jellemzi, ami az egész Kárpát-medencei magyarság viszonylatában is az egyik leggazdagabb.

Az eredeti értelemben vett Erdélyt minden oldalról magas hegyek veszik körül, ahová csak a viszonylag alacsonyabb hágókon keresztül vezet be járható út. Ha Magyarországról Kalotaszegre akarunk utazni, akkor ezt a Nagyváradon (Oradea) és a Partiumon át vezető úton tehetjük meg.

Magyarvalkó

Körösfő

Magyargyerőmonostor

A határtól kb. 80 kilométert megtéve érkezünk egy meredeken emelkedő szerpentinhez, amely felvezet az 582 méteren levő Királyhágóhoz, ami évszázadokig (1557-1867) a Magyarország és Erdély közötti határ egy fontos pontja volt. Nyugati

Tekst & foto's Abkarovits Endre
Nederlandse bew. Edwin van Schie

Orspronkelijk was Transsylvanië (Erdély) een door bergen omsloten gebied dat je alleen via een aantal wat lager gelegen bergpassen kon bereiken. Om vanuit Hongarije naar Kalotaszeg te reizen neem je de route via Nagyvárad (Oradea) en de regio Partium. Op ca. 80 kilometer van de grens bereik je een serie steile haarspeldbochten die naar de 582 meter hoog gelegen Királyhágó (Koningspas) leiden. Dit was

In onze serie over gebieden in Transsylvanië die voornamelijk door Hongaren worden bewoond, is dit keer de streek Kalotaszeg aan de beurt. De meeste van de plm. veertig dorpen van deze geografische én etnografische regio ten westen van Kolozsvár (Cluj) zijn helemaal of grotendeels Hongaars. Afgezien van kleine onderlinge verschillen tussen de dorpen vormt Kalotaszeg een etnografische eenheid met een eigen volkskunst, die gezien wordt als een van de fraaiste van het aloude Hongarije (Hongarije en de Hongaarse gebieden in het Karpatenbekken).

eeuwenlang (van 1557 tot 1867) een belangrijk punt in de grens tussen Hongarije en Transsylvanië. De troepen die vanuit het westen naar noordelijk Transsylvanië trokken, moesten altijd over deze pas en in 1940 kwam ook het leger van Miklós Horthy hier de grens over nadat Hongarije bij de Tweede Scheidsrechterlijke Beslissing van Wenen het noorden van Transsylvanië had teruggekregen.

Doorlezen op blz. 49

irányból mindig is erre vezetett de hadak útja Erdély északi részén. Itt jöttek be **Horthy Miklós** katonái is 1940-ben a **2. Bécsi Döntés** értelmében, ami szerint Magyarország visszakapta Erdély északi felét. 1944-ig maradt a terület magyar közigazgatás alatt, amit az erdélyiek még ma is 'magyar világ'-ként emlegetnek.

De a történelem folyamán nem csak ilyen – magyarok számára - békés bevonulások voltak. Északról és keletről is betörték többször a **tatarok**

Körösfő

(mongolok), sokszor elnéptelentve az egész tájegységet. Az első nagy mongol betörés ('**tatarjárás**': 1240-41) során – az ország sok vidékéhez hasonlóan – Kalotaszeget is elpusztították. Így nem véletlen, hogy a legtöbb település első, dokumentumokban történő említése a XIII. század második feléből maradt fenn, amikor újra benépesültek, de van, ahol már a település neve is mutatja, hogy XI. századi eredetű. (**Kalotaszentkirály**/Sâncraiu). De még a középkor hátralévő évszázadaiból is alig maradt építészeti emlék a tűzvészek és háborúskodások miatt. Leginkább **Bánffyhunjad**/Huedin, **Magyarvalkó**/Văleni, **Magyargyerőmonostor**/Mănăstireni, **Magyarfenes**/Vlaha, **Magyarvista**/Viștea templomai őriznek középkori részeket. A XVI. század közepén (1540-60) a katolikuságot felváltották a reformáció különböző vallási irányzatai, míg végül a református (kálvinista) vallás lett a döntő. Kalotaszeg magyarok lakta belsejében csak két falu katolikus, de ezek lakói is valószínűleg más vidékekről vándoroltak be.

Ahol megmaradt a katolikus temploma, a reformátusok azt használták, miután berendezési tárgyakat kidobták, a falak freskóit lemeszelték. A XVI. században alig épült új templom, de a mongolok újabb támadása 1661-2-ben ismét nagy pusztítással járt. A XVII. század végén és a XVIII. században legtöbb templomot újjá kellett építeni, ekkor kapták jellegzetes kazettás mennyezeteiket. Külsejükben az a négy fiatornyos, zindelyes toronysisak vált jellegzetessé, ahogy ma **Körösfő**/Izvoru Crișului

vagy **Magyarvalkó** temploma kinéz, különösen **Felszegen**. A különálló haranglábbal rendelkező templomok inkább a Nádas-mentére jellemzőek. A református templomok belseje egyszerű, a XX. század közepe óta legfőbb díszük a lakosok által készített varrottások. A legtöbb templomban ezek pirosak, de például Magyargyerőmonostorban kék, néhol többféle. Sok templomban láthatunk a menyegyzetről csillárszerűen lelógó búzakalász-koszorúkat, amik aratási ünnepek alkalmából kerültek oda.

Kalotaszeg fekvése

Amikor a Királyhágórról elkezdzünk leereszkedni az Erdélyi-medencébe, már Kalotaszegen vagyunk. Hamarosan beérünk a régió egyetlen nagyobb városába, Kalotaszeg központjába, **Bánffyhunjadra**. A város magyar neve mutatja, hogy a helység 500 éven át annak a **Bánffy** családnak a birtokában volt, akikkel már a **Mezőség**gel kapcsolatban is találkoztunk. Erre vezet a **Sebes-Körös** folyó (Crișul Repede) útja, amely Körösfőn ered (fő = forrás), s amelybe számos kisebb patak, köztük a Kalota ömlik. Eredetileg a Sebes-Körös és a **Kalota** által bezárt **szög** (szeg) volt az a terület, amit már a XV. században is Kalotaszegnek hívtak. Később a fogalmat kiterjesztették az egész Bánffyhunyadtól **Kolozsvárig** (Cluj) elterülő tájra. A vidéket az jellemzi, hogy négy kisebb patak (**Kalota**, **Kapus**, **Almás**, **Nádas**) völgyében terülnek el a falvak, melyeket dombok vesznek körül, amikről korábbi századokban kiirtották az erdőket. Ma négy kistájra szokás osztani a vidéket, a legnyugatabbi részt, az eredeti Kalotaszeget **Felszegen**ek, a tőle északra fekvőt **Alszegen**ek, a Kapus patak mentén fekvő részt **Kapus-menté**nek, tőle északra, a Nádas patak völgyében fekvőt **Nádas-menté**nek. Szokás még egy átmeneti vidéket megkülönböztetni, falvakat, amelyek Kolozsvártól nyugatra, szinte félkört képeznek.

Kalotaszeg tája nyugaton dombosabb, keleten laposabb, így a mezőgazdaságra inkább az utóbbi volt alkalmas, az előbbi inkább állattenyésztésre: bivaly- és juhtartásra. De összességében olyanok az egész vidék adottságai, hogy azok csak nagyon szegényes életmódot tehetnének lehetővé. Mégis, ha Kalotaszegen járunk, szép nagy házakat látunk, fantasztikusan díszített belsővel, a legpompásabb népviseletekkel. Ez hogyan lehetséges? Több oka van. Az egyik az '**egykezés**', ami azt jelentette, hogy egy családban csak egy gyereket akartak, hogy ne aprózódjék szét a vagyon, az örökség. A másik a rendkívüli szorgalom, találékonyság, s a kalotaszegi embereknek mindenütt szembetűnő művészi hajlam, díszítő kedv. Ez ugyanúgy fellelhető a tárgyi népművészetben, mint a népzeneben, néptáncban. A vidék gyenge földje rákényszerítette a lakosságot, hogy kézművességgel, háziiparral foglalkozzon, részben a saját maguk ellátására, részben értékesítésre. A falusiak maguk készítették el házukat, bútoraikat, ruházatukat, textíliáikat, munkaszerszámaikat. A férfiak jó része eljárt más helyekre, elsősorban Kolozsvárra, dolgozni.

Magyarország legtöbb vidékéhez nagyon hasonló a kalotaszegi lakóház beosztása. Belsejének legfőbb éke az utca felőli első szoba, az ún. **tisztaszoba**. Ezt tulajdonképpen csak különleges életeseményeknél használták, mint születéskor, kereszteléskor, halálkor. Nem laktak benne. Itt volt a menyasszony hozománya a bútorokkal, ruhákkal, vásznakkal, dísz- és használati tárgyakkal. Egy vagy két '**vetett**' ágy a szoba fő ékessége, ami sokszor a párnákkal csaknem a mennyezetig rakott ágyakat jelent. A párnák vége gazdagon díszített, Felszegen varrottással, Nádasmentén szőttessékek. Egyébként is a két technika különbözteti meg Kalotaszeg nyugati és keleti végét, legyen szó asztalterítőkről, ágyterítőkről, függönyökről, párnákról. Az ágyak vége a Nádasmentén festett, Felszegen és Alszegen varrottas (az '**ágyfűtülvaló**') díszíti.

Mind a ruhás-, mind az üveges szekrények virág mintákkal gazdagon festettek, hasonlóan az asztalokhoz, székekhez, lócákhoz. Sok családban maguk a tulajdonosok festik ki a bútorokat, de természetesen minden szakmának megvan a mestere a faluban. A leghíresebb díszítmények a varrottások. (A himzést itt varrásnak hívják. Egyik legnépszerűbb formája az írásos varrottas, ahol a mintát előrajzolják.) Korábban leginkább ezeket árulták a turistáknak, s az igényesebb turisták ma is ezt veszik első sorban. (Manapság sajnos Erdély összes kirakodóvásárát elárasztották a kínai, vietnámi gagyi termékek.)

'Ágyfűtülvaló' uit Bogártelke

Régebben **Magyarkapus**/Căpușu Mare volt az a helység, ahol a falu egyik végétől a másikig a főút mentén minden háznál ki voltak akasztva a terítők, párnák, s egyéb textíliák. Mióta a központot elkerüli az út, **Körösfő** lett az árusítás központja. A kalotaszegi varrottásokat nagyon sokan szeretik és gyűjtik Magyarországon is, modern lakásukat is azzal díszítik. Nem csoda, hogy egész falvak álltak rá a turistáknak való himzésre. Itt nincs autópálya, az országút, amit még lovas szekerekre terveztek,

A 50. oldalon folytatjuk

Dit stuk van Transsylvanië zou tot en met 1944 weer onder Hongaars gezag staan. Ook nu nog wordt deze episode door de inwoners van Transsylvanië aangeduid als **Magyar világ**, de Hongaarse wereld.

Verwoestingen en wederopbouw

Maar in de loop van de geschiedenis zouden hier niet alleen deze – uit Hongaars perspectief bezien - vreedzame troepen de grens passeren. Vanuit het noorden en het oosten trokken ook de Mongolen (in Hongarije aangeduid als de **Tataren**) meermalen het land binnen, waardoor hele regio's ontvolkt werden. Tijdens de eerste Mongoolse inval in 1240-41 werden diverse gebieden compleet verwoest, waaronder ook Kalotaszeg. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de meeste plaatsen pas in de tweede helft van de dertiende eeuw in de annalen worden vermeld, de periode dat de regio's weer bevolkt werden, maar aan sommige plaatsnamen kun je zien dat ze oorspronkelijk uit de elfde eeuw stammen zoals **Kalotaszentkirály**/Sâncraiu (de naam, Heilige koning, verwijst naar de heilige **Koning István**, die in het jaar 1000 werd gekroond.) Maar ook uit de latere Middeleeuwen zijn er nauwelijks overblijfselen omdat gebouwen vaak door brand of oorlogshandelingen werden verwoest.

Voor de kerken van Bánffyhunjad/Huedin, **Magyarvalkó**/Văleni, **Magyargyerőmonostor**/Mănăstireni, **Magyarfenes**/Vlaha en **Magyarvista**/Viștea hebben nog Middeleeuwse elementen. Medio zestiende eeuw (1540-60) kwam in dit gebied ten koste van het katholicisme de protestantse leer in zwang. Van de verschillende protestantse richtingen kreeg uiteindelijk de gereformeerde (calvinistische) kerk de overhand. In het door Hongaren bewoonde Kalotaszeg staan slechts twee katholieke kerken, waarschijnlijk waren de gelovigen van deze parochies uit andere gebieden afkomstig. Bestaande

katholieke kerkgebouwen werden dikwijls door gereformeerden in gebruik genomen, nadat zij deze eerst hadden ontdaan van allerlei kerkelijke voorwerpen en de wandschilderingen met witkalk hadden overgeschilderd. In de zestiende eeuw werden er amper nieuwe kerken gebouwd, maar een nieuwe aanval van de Mongolen in 1661-62 had wederom een grote golf verwoestingen tot gevolg.

Aan het eind van de zeventiende eeuw en in de achttiende eeuw moesten de meeste kerken worden herbouwd. Daarbij kregen ze hun typische paneelplafonds en aan de buitenkant de karakteristieke houten torenspitsen met schindeldak en vier hoekpinakels, zoals die nu vooral in **Felszeg** nog te zien zijn bij de kerken van **Körösfő**/Izvoru Crișului en **Magyarvalkó**. Kerken met een aparte klokkentoren eraan stonden vooral in de regio **Nádas**. Gereformeerde kerken hebben een een-

voudig interieur, de belangrijkste versiering is het borduurwerk van de gelovigen. Dit borduurwerk wordt meestal uitgevoerd met rood garen, maar in bijvoorbeeld **Magyargyerőmonostor** gebruikt men de kleur blauw en hier en daar worden er meerdere kleuren gebruikt. In veel kerken hangen er bij wijze van kroonluchters kransen van tarweschoven aan het plafond, dit zijn overblijfselen van oogstvieringen.

Ligging

Als je na de Koningspas afdaalt richting Erdély kom je in Kalotaszeg. Weldra bereik je dan **Bánffyhunjad** (Huedin), de enige stad van de streek en tevens centrum van Kalotaszeg. De plaatsnaam verwijst naar de familie **Bánffy** die deze plek ruim 500 jaar in bezit heeft gehad. In ons artikel over **Mezőség** werden de naam Bánffy en het gelijknamige kasteel in **Bonchida** al genoemd (MM 81).

Magyargyerőmonostor

De rivier **Sebes-Körös** (Crișul Repede) die zijn oorsprong heeft in Körösfő (**fő** staat voor **forrás**, bron) stroomt door Bánffyhunjad. Tal van beken en riviertjes monden erin uit waaronder de **Kalota**.

Doorlezen op blz. 51

a falvak főutcáján vezet át. Itt robognak manapság a hatalmas kamionok. Mégis házuk kiskapuja melletti fedett padon (a 'szakállszáritóban') ülnek kinn egész nap jó időben az asszonyok, és varrnak, beszélgetnek, árulnak.

Óriási a választék! De nem árt óvatosnak lenni! Ha vásárolni szeretnék autentikus varrottasokat, néhány dologra érdemes odafigyelni! Ami nagyon fontos, a kalotaszegi varrottasokra az egyszínűség a jellemző! Egy párna vagy terítő vagy piros, vagy kék, esetleg fehér vagy fekete, de nem keverik a színeket ugyanazon a darabon. Csak rendkívüli alkalmakkor történhet másként. Birtokomban van például egy párna, aminek a mintája és az alapanyaga a magyar trikólór színeit adja ki. Mikor vásároltam, meglehetősen gyanakvó voltam, de az egyébként megbízható eladó megnyugtattott, hogy ez még a 'magyar világból' való. Évekkel később fedeztem csak fel rajta az évszámot a mintában elrejtve, ami igazolta az eladót!

Violiste en klederdrachtverzamelaar Marcsi toont de 'gyöngyös pártá' van Kalotaszeg. Zie ook MM 76

Ha például megkínálnak een lila terítővel, az csak azt jelenti, hogy een német turista ilyet rendelt, de a helyi lakosok ki nem tennék a szobájukban! Fontos az alapanyag! Sajnos egyre kevesebb a tartós kender, len, s azon is szeretnek spórolni, hogy a párna hátoldalát een olcsóbb anyagból készítsék. Pedig nincs attól bosszantóbb, mint amikor a minta még szépen megvolve, de alatta az alapanyag kezd foszlani. Fontos a fonal eredete, színe. Van, ami már eleve nem illik a kalotaszegihez (pl. téglavörös), mások könnyen kifakulnak.

Óvni kell őket, hogy közvetlen napsütésnek ne legyenek kitéve. Viszont ha jó anyagból készült, megfelelő helyre lett elhelyezve, akkor évtizedekig is megőrzi minőségét. Van olyan, az 1920-as években vartt ágyterítőm, ami úgy néz ki, mintha néhány napja készült volna e! Arra is figyelni kell, hogy az öltések tömöttek legyenek. A ritka öltéseket 'tetves'-nek csúfolják. Arra utal az öltések ritkasága, hogy a hímzője gyorsan akart végezni vele, nem fordított rá elég munkát.

Visszatérve a tisztaszoba berendezésére, a falakat – mint más vidékeken – itt is (főleg hollóházi) tányé-

Méra, bonte klederdracht

rok díszítik, de ami még meglepőbb, zománcozott fazekak, lábasok, bögrék is. Ezeket ugyanúgy nem használják étkezéshez, főzéshez, mint az ágyakat alváshoz, de, úgy látszik, een bizonyos korban ezeknek is speciális értékük lehetett. A ház többi helyisége kevésbé díszes, bár szép varrottasokat a lakószobában is található, ami sokszor egyben konyha is. A kalotaszegiek szívesen megmutatják tisztaszobájukat ismeretleneknek is, nyugodtan érdeklődhetünk erről!

Szinte minden falunak megvolt a saját kézművesége, ami híressé tette más falvak előtt. A fafaragás is kedvelt tevékenység volt erre felé. Bútorokat is faragtak. Ilyen kalotaszegi faragott bútorokat rendelt már **Bartók Béla** is, amiket emlékházában ma is meglekinthetünk.

Az ünnepi kalotaszegi viselet

Összességben a nyugati (felszegi, alszegi) rész otthonainak, viseleteinek díszítettsége és színvilága jóval egyszerűbb, visszafogottabb, mint a Nádasmentéé, amit túldíszítettsége, harsányabb színei miatt **Cifravidéknek** is hívják. (Leghíresebb falvai **Méra**/Mera, **Vista**/Vištea, **Bogártelke**/Bägara). Így van ez a (nép)viselettel is, ahol már nem különülnek el a színek, mint a varrottasoknál, s különösen a Cifravidéken tobzódnak a színek. Talán az ünnepi viseletéről a leghíresebb Kalotaszeg, amit az 1895-ös világkiállításon mutattak be, s még a **Habsburg-ház** nótájainak is annyira megtetszett, hogy ruhákat rendeltek a kalotaszegiektől. Az ünnepi viselet annyira bonyolult, hogy a jelen írás keretei közt nincs módunk részletesebb leírására. Általánosságban megjegyezhetjük, hogy a viselet darabjainak és színeinek szigorú rendje volt. Például minél idősebb valaki – s ez különösen a hölgyekre érvényes – annál sötétebb volt a ruházata. A nők fejdíszje is sokat elárult az illető koráról és státuszáról. Egyik leghíresebb darabjuk a **gyöngyös pártá**, amit a lányok a konfirmációtól az esküvőig viseltek ünnepnapokon. Aki nem ment férjhez,

az – átvitt értelemben – **'pártában maradt'**. Akit viszont elvettek, annak **'bekötötték a fejét'**, azaz attól kezdve fejkendőtt viselt. Ezek az eredetileg a falusi népnyelvben használt kifejezések továbbélnak a mai városi nyelvben, s azok is használják, akik talán pártát sohasé láttak.

Kalotaszegi tánc és zene

A kalotaszegi zene és tánc se marad el a népi kultúra többi ágától. Dallamvilága, díszítettsége miatt az egyik legszebb magyar népzenei dialektus. Híres primások éltek ezen a tájon. Az egyik utolsó az a **Fodor Sándor 'Neti'** volt, akiről lapunkban is megemlékeztünk 2004-es halálakor. (**Most Magyarul!**, 29. szám) Neki Hollandiában is jelentek meg lemezei.

Manapság többek között a nyári táncbárokban lehet elsajátítani a kalotaszegi muzsikát és táncot. Az erdélyi táborok közül az egyik legismertebb a **kalotaszentkirályi**. Itt az az érdekes dolog történt meg, hogy a helyiek, akik már kezdték elfelejteni ősi kultúrájukat, a városi táncbázaosoktól tanulták vissza táncaikat. Az utóbbi években a falusi turizmus is fellendült Erdélyben, s ennek egyik központja szintén **Kalotaszentkirály**. Így míg egyes falvakban a lakosok tudatára ébrednek kultúrájuk értékének, sajnos máshol megfigyelhető, hogy házuk vagy tisztaszobájuk egész berendezését elkótyavetyélik. Magam is láttam, amint olasz kereskedők autókra raktak vagyont érő bútorokat. Amíg a kommunista diktatúra alatt a népviselet őrzése, **székelykapuk** építése egyfajta tiltakozás volt a rendszer ellen, a demokrácia beköszönteével sajnos értékek mennek veszendőbe.

A kalotaszegi népviselet minden bizonnyal a legszínesebb, legművészibb az összes tájegység közül. A népzene és néptánc is valószínűleg itt a legművészibb. Szerencsére ma már nagyon sokféle módon gondoskodnak róla, hogy ez a régi falusi világ és kultúra ne menjen feledésbe. ■

Violist Fodor Sándor 'Neti', 2003

Oorspronkelijk was Kalotaszeg de **hoek** (in het Hongaars **szög** of **szeg**) die gevormd werd door de **Sebes-Körös** en de Kalota. Deze streek werd al in de vijftiende eeuw zo genoemd. Later werd het gebied aangeduid als Kalotaszeg wat opgerekt en had de naam betrekking op het gehele gebied tussen **Bánffyhunyd** (Huedin) en **Kolozsvár** (Cluj).

Kalotaszeg wordt gekenmerkt door de valleien van vier beken, **Kalota**, **Kapus**, **Almás**, **Nádas**, en de omringende heuvels die al in vroeger eeuwen ontbost werden. Tegenwoordig verdeelt men de regio meestal in vieren: het meest westelijke deel, het oorspronkelijke Kalotaszeg, wordt nu meestal aangeduid als **Felszeg**, noordelijk daarvan ligt **Alszege**, aan de Kapusbeek ligt **Kapusstreek** en in de Nádasvallei de **Nádasstreek**. Meestal spreekt men ook nog van een overganggebied: een paar dorpen in een halve cirkel westelijk van Kolozsvár. Het westen van Kalotaszeg is heuvelachtig maar naar het oosten toe wordt het vlakker. Hier waren de landbouwomstandigheden dan ook beter. In het westen was men meer aangewezen op veeteelt: buffels en schapen. Maar in zijn algemeenheid was door de natuurlijke omstandigheden de levensstandaard in het gehele gebied laag. Toch zie je in Kalotaszeg overall mooie huizen met prachtig versierde interieurs en zeer fraai borduurwerk. Verschillende factoren speelden daarbij een rol.

Cultuur

Ten eerste was er het zogenaamde eenkindsysteem. Elke familie wilde slechts één kind, zodat de familiebezittingen en dus ook de erfenis, niet hoefden te worden verdeeld. Ten tweede waren de inwoners van deze streek bijzonder ijverig en inventief en waren zij altijd bezig met versieren en verfraaien. Dat is goed te zien aan hun gebruiksvoorwerpen en de volksmuziek en volksdans. Omdat zij op schrale grond woonden, waren veel inwoners van Kalotaszeg voor hun levensonderhoud ook aangewezen op handwerk en ambachten. Maar de dorpelingen bouwden ook hun eigen huizen en maakten zelf meubels, kleding, textielproducten en gereedschappen. De meeste mannen reisden voor werk naar andere plaatsen, vooral naar Kolozsvár.

De indeling van de huizen in Kalotaszeg kent veel overeenkomsten met andere streken. Het fraaiste element van het interieur is de aan de straatzijde gelegen opkamer. Deze kamer werd feitelijk alleen gebruikt bij levensgebeurtenissen als geboorte, doop en overlijden. Er werd niet in gewoond. Wel lag hier de uitset van de bruid: meubels, kleding, linnen en sier- en gebruiksvoorwerpen. Een of twee opgemaakte bedden vormden de voornaamste blikvanger in deze kamer. De kussens lagen er dikwijls tot aan het plafond opgestapeld. De randen van de kussens waren rijk aan ornamenten, in Felszeg borduurwerk, in het Nádas-gebied geweven versieringen. Hetzelfde onderscheid tussen het westen en het oosten van Kalotaszeg vind je

bij de tafelkleden, beddenspreien, gordijnen en kussens. In het Nádas-gebied werden de uiteinden van de bedden geschilderd, maar in Felszeg en Alszege werden deze versierd met borduurwerk. Deze dekkleedjes voor de beduiteinden werden **'ágyfűtülvaló'** genoemd.

Bloemmotieven

Zowel klerenkasten als glazenkasten werden uitbundig beschilderd met bloemmotieven, die ook werden gebruikt voor tafels, stoelen en ander klein meubilair. In veel families bracht men de schilderijen zelf aan, maar ook was er in elk dorp wel een vakman op dit gebied. De bekendste

Körösőfő

versieringen waren die van het borduurwerk en met name borduurwerk waarbij er werd gewerkt met een op het linnen eengebracht patroon. Deze werden vroeger veel aan toeristen verkocht en ook nu nog zijn er bezoekers die vooral hierop uit zijn (maar helaas zie je in heel Transsylvanië steeds meer Chinese, Vietnamese en andere prullaria op de marktjes langs de weg).

Jaren geleden kon je langs de hoofdstraat van **Magyarkapus**/Căpușu Mare van begin tot eind bij alle huizen wel borduurwerk kopen: kleedjes, kussenslopen en ander textiel. Maar sinds er een rondweg ligt om het centrum van dit **Magyarkapus** is het centrum van de verkoop verplaatst naar het dorp **Körösőfő**.

Ook in Hongarije zelf is het borduurwerk uit Kalotaszeg heel populair. Zelfs de modernste huizen worden ermee versierd! Het is dan ook geen wonder dat hele dorpen zich hebben toegelegd op het vervaardigen van borduurwerk voor toeristen. Er is hier geen autosnelweg. De doorgaande weg waarover ook paard en wagen rijden, voert dwars door de dorpen. Ook denderen hier dag in dag uit

zware vrachtwagens langs, maar toch zitten de vrouwen bij mooi weer de hele dag op de overdekte bank (de zogenaamde snorrendroogplek) naast hun houten poort te kletsen en te handwerken en hun waren te verkopen. De keus is enorm, maar als je belangstelling hebt, kijk dan uit.

Authentiek

Als je op zoek bent naar authentieke borduurkunst neem dan een kleedje of stuk textiel waarvan het borduurwerk in één kleur is uitgevoerd. Rood, blauw, of eventueel zwart en wit, want traditioneel gezien werden kleuren niet door elkaar gebruikt op één en hetzelfde stuk textiel. Alleen

in heel speciale gevallen week men hiervan af. Zo bezit schrijver dezes een kussen dat qua patroon en basisstof in de kleuren van de Hongaarse vlag is afgewerkt. Toen ik het kocht, vond ik het wel een beetje verdacht, maar de als betrouwbaar bekend staande verkoopster verzekerde mij dat het kussen nog stamde uit 'de **Hongaarse wereld**', dus uit de jaren veertig toen het gebied weer tijdelijk bij Hongarije was gevoegd. Pas jaren later merkte ik dat er een jaartal zat verscholen in het borduurwerk, dat bewees dat de verkoopster gelijk had gehad.

Maar als je bijvoorbeeld een lila kleedje ziet, dan zal dat wel op bestelling van een Duitse toerist zijn vervaardigd, geen dorpeling zou zo iets zelf in zijn kamer leggen. Ook moet je kijken naar de grondstof. Helaas zie je steeds minder duurzame hennep en linnen en ook wordt er bespaard door de onderzijde van de kussens van een goedkoper materiaal te maken. Maar er is niets droevigers dan dat het patroon zelf er nog mooi uitziet, maar dat de het onderliggende materiaal al uit elkaar valt.

[Doorlezen op blz. 53](#) ➔

Ook de oorsprong en de kleur van de draad is belangrijk. Je hebt borduurgaren, bijvoorbeeld in de kleur steenrood, die sowieso niet horen bij de volkskunst uit Kalotaszeg. Ook verbleken sommige garens snel. Die moet je niet in de felle zon laten liggen. Maar als er gebruikt wordt gemaakt van degelijke materialen en als het textiel op de juiste plaats wordt bewaard, kunnen de handwerken wel tientallen jaren lang hun kwaliteit bewaren. Ik heb een beddensprei uit de twintiger jaren van de vorige eeuw die er nog net zo uitziet alsof hij een paar dagen geleden gemaakt is. Ook moet je erop letten, dat de borduursteken dicht op elkaar zijn aangebracht, borduurwerk met spaarzaam aangebrachte steken noemt men wel een luizenwerkje, alsof de maker het even snel heeft afgeraffeld.

Zoals ook in andere streken hangen er in de opkamer sierbordjes aan de wand, meestal van de fabriek in **Hollóháza**, maar nog opvallender is, dat hier geëmailleerde potten, pannen en mokken staan. Ook deze worden niet gebruikt voor eten of drinken, zoals ook het bed in deze kamer niet wordt beslapen, maar de voorwerpen werden kennelijk ooit als waardevol gezien.

De overige vertrekken zijn minder bijzonder ingericht, al vind je ook in het woonvertrek, meestal de woonkeuken, wel allerlei borduurwerkjes. De dorpelingen laten graag hun opkamers zien, ook aan onbekenden, u kunt hen gerust vragen of u ze mag bekijken.

De meeste dorpen onderscheiden zich van andere door één bepaald ambacht of handvaardigheid. Ook houtsnijwerk was er een geliefde bezigheid en ook veel meubels werden voorzien van houtsnijwerk. Indertijd liet componist **Béla Bartók** in Kalotaszeg al net zulke met houtsnijwerk versierde meubels maken, als die je tegenwoordig in streek-musea en oudheidkamers tegenkomt.

Feestelijke klederdracht

In zijn algemeenheid werden de interieurs en de klederdracht in het westelijke deel van Kalotaszeg (Felszeg en Alszeg) veel soberder uitgevoerd dan in de regio Nádásmente, die ook wel **Cifravidék** (de Bonte Streek) wordt genoemd om de daar gangbare uitbundige versieringen in meerdere kleuren. De bekendste dorpen in deze streek zijn **Méara/Mera**, **Vista/Vištea**, **Bogártelke/Bágara**. Bij de klederdracht laat men in het gehele gebied de eenkleurigheid bekend van geborduurde kleedjes en kussens meer los en vooral in de Bonte Streek wordt voor de kledij een heel scala aan bonte kleuren gebruikt. Kalotaszeg staat misschien wel het meest bekend om zijn feestelijke klederdracht. Op de **Wereldtentoonstelling van 1895** werd deze al getoond en de kledij viel bij de vrouwelijke leden van de Habsburg-familie zo in de smaak dat ze zelf ook kleding lieten maken in Kalotaszeg.

De feestdracht is dermate ingewikkeld dat we er in het bestek van dit artikel niet alles van kunnen behandelen. Maar in het algemeen is op te merken dat er een vast patroon zat in de keuze van kleedingstukken en patronen. Hoe ouder bijvoorbeeld iemand was – en dat gold met name voor dames – hoe donkerder de kleding werd. Ook de hoofd-**tooi** van de dames gaf aanwijzingen over leeftijd en sociale status. Het bekendste hoofddeksel was de **gyöngyös pártá**, de pompeuze hoofd-**tooi** die door meisjes werd gedragen vanaf hun confirmatie tot aan het huwelijk. Wie ongehuwd was, zat als het ware – vast aan haar 'pártá'. Maar van degene die wel trouwde, werd – zo zei men – 'het hoofd ingepakt', ofwel zij droegen vanaf dat moment een hoofdoek. Deze oorspronkelijk dorpse uitdrukkingen leven verder in de algemene taal en worden ook gebruikt door wie zelfs van zijn leven nog geen 'pártá' heeft gezien!

Dans en muziek in Kalotaszeg

Dans en muziek spelen in Kalotaszeg ook een zeer belangrijke rol in de volkscultuur. Op het gebied van liedkunst en muzikale versiering geldt de volksmuziek van Kalotaszeg als een van de fraaiste idiomen van de Hongaarse volksmuziek. De regio kent vele gedenkwaardige meestersolisten en beroemde primás'en als **Fodor Sándor** alias 'Neti' die in 1997 optrad in het door de **Hongaarse School** georganiseerde concert met dansavond in Bloemendaal (YouTube-link op onze site) en over wie wij na zijn overlijden in 2004 al een imposant artikel wijdde in **MM! 29** (nu ook op www.mostmagyarul.nl) Bij dat concert gaf Neti een kort interview aan uitgever en concertorganisator Edwin van Schie, dat sinds kort (of binnenkort) op YouTube beschikbaar is. Door het **Netwerk Hongaarse volksmuziek** in Nederland zijn er in Nederland ook cd's van Neti (en andere Transsylvaniaanse ensembles) uitgegeven. Elke

zomer zijn er in Kalotaszeg volksmuziek- en volksdanskampen waar de muziek en dans van de regio worden doorgegeven. De bekendste vindt plaats in **Kalotaszeg**, waar de lokale bevolking die zijn eigen oeroude cultuur al aan het vergeten was, dankzij de danscursussen voor stadsbewoners zijn eigen dansen weer aanleerde. De laatste jaren is ook het 'dorpstoerisme' in Transylvanië in opkomst en je zou kunnen zeggen dat Kalotaszeg hiervoor een belangrijk centrum is. Door deze ontwikkeling begint ook in andere plaatsen het besef door te dringen dat de traditonele cultuur waarde heeft, maar helaas zie je ook wel dat er complete inboedels worden verpatst en ook huisraad van de opkamers. Ik heb met eigen ogen gezien hoe Italiaanse handelaars kof-

Az örök (Eeuwig) Kalotaszeg. Deze cd van het **Ókrös Ensemble** is volgens **Endre Abkarovits** de 'misschien wel mooiste Transylvanische plaat' aller tijden.

ferbakken en busjes volgooiden met waardevolle meubels. Terwijl onder het communistische regime het koesteren van volkskunst en het bouwen van Transylvanische poorten als het ware nog golden als een soort statement tegen het regime, ging het aantreden van de democratie helaas ook vaak hand in hand met de teloorgang van waardevolle cultuur. Maar vergeleken met andere Hongaarse etnografische regio's heeft Kalotaszeg ongetwijfeld een van de mooiste en kunstzinnigste klederdrachten en dit geldt eigenlijk ook voor de muziek. Gelukkig wordt er op tal manieren voor gezorgd dat de oude dorpscultuur niet verloren gaat. ■

Voorgaande artikelen over de door Hongaren bewoonde delen van Transylvanië:

Nummer 79: Transylvanië algemeen

Nummer 80: Partium

Nummer 81: Mezőség

Kalotaszeg 1979-2019

Op de kop af veertig jaar geleden maakte ik me in deze periode op voor mijn eerste reis achter het IJzeren Gordijn. Ik was uitgenodigd door **Karcsi**, mijn Hongaarse vriend die ik het jaar tevoren in Engeland had ontmoet, om mee te gaan met een groepje studenten die een rondreis door Transylvanië zouden maken. En aldus

viel ik die zomer met mijn neus in de geschiedenis van Midden-Europa. Ik leerde over de 'Siebenbürger Sachsen', ik leerde tot tien tellen in het Hongaars bij een biertje in Kolozsvár én ik zag met mijn eigen ogen wat mijn Hongaarse reisgenoten ook zagen: Hongaars cultureel erfgoed bedreigd door de 'ruimingswaan' van Ceausescu en trawanten. Voordat het zover was, wilden zij die Hongaarse schatten graag nog even bekijken. En zo stapten we na een treinrit uit in station Huedin (voor hen was het Bánffyhunjad) en gingen wij met ruzzakken en al te voet op zoek naar de drie dorpen **Körösfő**, **Magyarvalkó** en **Magyargyerőmonostor**. Met de Hongaren vergaapte ik mij die dag aan de prachtige kerkjes met schitterende plafondpanelen, fraai borduurwerk en prominente houten torenspitsen. Omdat ik op een wandelreis zou gaan had ik besloten mijn spiegelreflexcamera thuis te laten. Dus heb ik van die reis alleen een paar vage kiekjes van medereizigers. Jaren later zou ik – tijdens een zomercursus in Debrecen – samen met **Karcsi** en mét mijn **Olympus** - een week-end teruggaan. De foto die u hier ziet, koester ik. Hij kreeg dan ook een ereplaats op de cover van het eerste nummer van dit magazine, zomer 1996, het nummer dat ik als proefnummer rondstuurde in de hoop lezers te bewegen een abonnement te nemen. Samen met onze medewerkers hoop ik trouwens nog vele jaren door te (mogen) gaan met het in kaart brengen van de Hongaarse cultuur. En hopelijk blijft u het ons mogelijk maken...

Edwin van Schie

Dansfestival Kalotaszeg

Agenda · Kalotaszeg

Volksdans en volksmuziek in Kalotaszeg

Het jaarlijkse **danskamp in Kalotaszeg** is dit jaar van 4-11 augustus. Info via **Balázs-Bécsi Orsolya**, tel: 00-40-754-071-237.

Ook in **Györgyfalva** (het enige Kalotaszeg-dorp oostelijk van Kolozsvár) is er een folklorewek van 14-21 juli (www.falukutja.hu, falukutja@gmail.com). Voor informatie over het dorpstoerisme kunt u terecht bij **Davincze Tours**, Kalotaszeg (Sanraiu) 291. Info: **Vincze Kecskés István**, davincze@cluj.astral.hu of www.davincze.ro. Nabij **Gyalu** ligt **Camping Eldorado**, naar verluidt van Nederlandse eigenaren: www.campingeldorado.com.

Van 18-25 augustus worden deze zomer de **Kolozsvári Magyar Napok** gehouden, het Hongaarse culturele festival van Kolozsvár. Er is ook een internationaal volksdanstreffen en er zijn in dit kader ook evenementen in Bánffyhunjad en een aantal dorpen in Kalotaszeg: Magyarfenes, Bánffyhunjad, Zsobok, Gyalu.

Szék in regio Mezőség

Iets verder weg - in de regio Mezőség - ligt het plaatsje Szék. In **MM! 81** hebben wij er uitgebreid over bericht. Bijzonder de moeite waard is het **Csipkeszeg Bed & Breakfast**, **Danshuis & Volksdansenmuseum** van Michel en Erzsike van Langeveld. Er zijn gedurende de zomer diverse danshuizen (volksdansbals) met levende muziek, en u kunt er na een wilde avond dus meteen blijven overnachten. Info: www.csipkeszeg.nl of www.facebook.com/csipkeszegivendeghaz.

Hongarije Magazine bestelservice (incl. porti)

☐ Beszélj Magyarul! (beg.cursus+ CD)	€ 34,50	40,- (B)
☐ Holland nyelvkönyv: Megszólalni+cd	€ 32,50	36,- (B)
☐ Kis holland nyelvtan (NL. grammatica)	€ 13,-	18,- (B)
☐ Kort overzicht Hongaarse grammatica	€ 17,50	21,- (B)
☐ Magyar-OK 2/3 kötet + munkafüzet	€ 31,50	38,- (B)
☐ Ragózó werkwoordsvervoegingen	€ 14,25	19,- (B)
☐ Nem csak novellák + audio	€ 14,25	19,- (B)
☐ Cd Valentina Tóth, Ruralia Hungarica	€ 18,50	21,- (B-H)
☐ Cd Liederen van verlangen (Edina Csüllög)	€ 10,50	15,- (B)
☐ Toeristische kaart (gratis) (*Apart verzonden: € 2,40)		
☐ Land zonder ooeivaars, autobiografie	€ 10,-	14,- (B)
☐ Hungarolingua VERNIEUWD , per deel	€ 27,-	34,- (B)
- Cursusboek incl. oefeningen, oplossing en video/audio

☐ Fietsatlas Hongarije	€ 20,25	28,- (B)
☐ Fiets- en wandelkaarten (zie website)	€ 12,50	15,- (B)
☐ Kaarten Nationale parken (zie website) (beperkt leverbaar, zolang de voorraad strekt)	€ 12,50	15,- (B)
☐ Hongaarse romans van Leonóra Mörk	€ 12,50	16,- (B)
☐ Reis naar het eind van het strafschoopgebied	€ 12,50	16,- (B)

Betalingen abo & bestelservice tgv Hongarije Magazine, Haarlem
Iban: NL34 INGB 0007 4640 43, (België: IBAN BE19 0000 9407 1812)

Svp uw bestelling ook doorgeven per tel. 023 538 9461 of info@hongarijemagazine.nl. Website: www.mostmagyarul.nl

(Na)bestelling Most Magyarul! Hongarije Magazine:

☐ 5 oudere nrs. naar keuze	€ 10,-	HUF 3000
☐ 4 nieuwere recente nummers uit voorraad	€ 12,-	HUF 4000
☐ Abonnement t/m 2019 (nrs 85-88!)	€ 22,-	HUF 6000

Agenda · Eseménynaptár

Magyar Party in Tilburg

Zaterdag 22 juni, 20:00–3:00

X. Tilburgi Magyar Party / Latino Night

in Rhythm 33, Koestraat 33, 5014 EA Tilburg

Entrée: € 10,- Info/jelentkezés: ill-events.nl ■

Nadara tournee

Nog tot en met 22 juni zijn er concerten van Nadara in Vianen, Amsterdam, Eindhoven en Amersfoort. Zie www.hongaarse-evenementen.nl. ■

Hongaarse Salon Amsterdam

Op zondag 23 juni vanaf 14.00 u. is er bij de Hongaarse Salon **Hongaarse** poëzie door **Péter Závada** met muzikale begeleiding van **Máté Lachegyí** op piano en een podiumgesprek met Salon-organisator **Mari Alföldy**.

Locatie: Goethe Instituut Amsterdam, Herengracht 470, Amsterdam. Entrée: € 9,- onder 18 jaar: € 7,- (incl. een drankje). ■

Mikes Kelemen Kőr, Vianen

Zondagmiddag 23 juni is de afsluitingsbijeenkomst van de vereniging Mikes. Er worden literaire teksten voorgelezen, er zijn gezamenlijke hapjes, bereid en meegebracht door de leden, en er is een gezellig samenzijn. Info: zie www.federatio.org. ■

Hongaars Koor + Kodálykoor

Op 30 juni om 16.00 u. geven beide koren een gecombineerd concert in de Sloterkerk te Amsterdam. Locatie: Osdorperweg 28, Amsterdam. Op het programma o.a. werken van componisten Kodály, Bartók, Bárdos, Mozart, Busto, Kinoshita, Hontelé, Erőd. M.m.v. Nóra Dudás (orgel en clavecimbel) en dirigenten Máté Lachegyí en Takashi Mizumoto.

Entrée: € 10,- / student/stadspas!CJP: € 7,-. (Incl. een kopje thee of koffie na afloop). ■

Magyar piac en feest in Geleen

Zaterdag 6 juli van 14.00 u. tot 1.30 u.

'T Kirkske, Heidestraat 5, Geleen

Vanaf 14.00 tot 19.00 u. 2e-handsmarkt en Hongaarse markt met Hongaarse specialiteiten.

Entrée gratis. Vanaf 20.00 u. Hongaars feest. Hongaars bier, pálinka, muziek etc. Entrée feest : € 5,- voor niet-leden. ■

'Piknik & Mosolynap' (gezelligheidsdag)

Zaterdag 13 juli, 21.00 - 4.00 u. VUC, Het Kleine Loo 1, Den Haag. Gezellige dag voor groot en klein, binnen en buiten, met Hongaars eten en drinken, sport, spel open podium en muziek, o.a. door het duo **Pataki**. (Pataki Zoltán & Erika Székely). Info: ill-events.nl ■

III. Hungarian Club Night / HAIDA & Dj Free

20 juli, 21.00- 4.00 u. Sir Winston Club - Partycentrum. Kessler Park 30, 2288 GS Rijswijk. Info: ill-events.nl ■

Herdenking en nationale feestdag Szent István

Op zondag 25 augustus is in de Sint Jozefkerk te Wassenaar (Van Cranenburchlaan 31, ingang aan de parkzijde) de viering van de Hongaarse Nationale Feestdag van Sint Stefanus. De plechtige herdenkingsrede wordt uitgesproken door mevrouw Lilla Uzonka Sólyom.

Om 12.00 u. is er een Oecumenische viering, aansluitend een lunch en om 15.00 u. vindt de herdenkingsplechtigheid plaats.

Info: www.federatio.org. ■